

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ, УКРАЇНСЬКОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи

Марина ТОКАР

РОБОЧА ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«СУЧАСНІ МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ В КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОМУ
КОНТЕКСТІ»**

ОПП «Графіка», «Станковий живопис», «Монументальне мистецтво та сакральний живопис», «Станкова і монументальна скульптура», «Реставрація та експертиза творів мистецтва»

Факультет «Образотворче мистецтво»

першого рівня вищої освіти

Галузь знань 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Харків – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні мистецькі практики в культурно-історичному контексті» для здобувачів вищої освіти 2 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / укл. Тарасов В.В. Х., ХДАДМ, 2024. 13 с.

Розробники:

Кандидат історичних наук, доцент **Володимир ТАРАСОВ**

РОБОЧА ПРОГРАМА ЗАТВЕРДЖЕНА

на засіданні кафедри методологій крос-культурних практик

протокол № «6» від «19» листопада 2024 року

Завідувач кафедри

 Зоя АЛФЬОРОВА

УЗГОДЖЕНО:

Декан факультету «Образотворче мистецтво»

 Ольга ІВАЩЕНКО

Зав. навчально-методичного відділу

 Галина ЖЕРНОКЛЬОВА

СХВАЛЕНО:

Методичною радою Харківської державної академії дизайну і мистецтв
протокол № «24-07» від «19» згрудня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасні мистецькі практики в культурно-історичному контексті»
ступінь вищої освіти: бакалавр

АНОТАЦІЯ

до навчальної дисципліни «Сучасні мистецькі практики
в культурно-історичному контексті»
освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр

Курс «Сучасні мистецькі практики в культурно-історичному контексті» має на меті формування у студентів змістовних компетенцій аналітичного художнього мислення; здобуття вмінь та навичок роботи із аналізом сучасного мистецького твору.

Дисципліна викладається у четвертому семестрі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 навчальних годин, в тому числі 30 годин — аудиторні лекційні та практичні заняття (16 лекційних + 14 практичних + 2 модульних контрольні роботи, 60 години — самостійні). Дисципліна має 2 модулі та 7 тем — усього 3 кредити ECTS.

ABSTRACT

to the academic discipline

"Modern artistic practices in the cultural and historical context"
educational and qualification level: bachelor's degree

The course "Contemporary artistic practices in a cultural and historical context" is aimed at forming meaningful competencies of analytical artistic thinking in students; acquisition of skills and work with the analysis of a modern work of art.

The discipline is taught *in the fourth semester*.

90 study hours are allocated to the study of the academic discipline, including 30 hours — classroom lectures and practical classes (16 lectures + 14 practical's + 2 modular courses, 60 hours — independent). The discipline has 2 modules and 7 topics — a total of 3 ECTS credits.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів відповідних ECTS – 3	Галузь знань 02 «Культура в мистецтво»	Обов'язкова	
	Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація		
Модулів – 2	Освітньо-професійна програма: Для усіх ОПП	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2	-
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		4	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2	Перший (бакалаврський) рівень освіти	Лекції	
		16	-
		Практичні, семінарські	
		14	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		60	-
		Індивідуальні завдання (годин)	
		-	-
Вид контролю:			
іспит			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів змістовних компетенцій аналітичного художнього мислення; здобуття вмінь та навичок роботи із аналізом сучасного мистецького твору.

Дисципліна призначена для формування фахових компетенцій культурно-історичного аналізу та роботи із творами сучасного образотворчого мистецтва.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- 1) дослідження сучасного мистецького твору у контексті культурно-історичного генезису; його типологія, аналіз та репрезентація;
- 2) практики роботи із знаково-символьними особливостями та художньою мовою мистецького твору; дослідження властивостей візуальності та художнього контексту сучасних явищ художнього та мистецького буття.

КОМПЕТЕНТНОСТІ. Дисципліна забезпечує наступні загальні та спеціальні компетентності. Загальні

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 13. Здатність працювати в міжнародному контексті.

Спеціальні

СК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметно-просторового та візуального середовища.

СК 2. Здатність володіти основними класичними і сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.

СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями.

СК 5. Здатність генерувати авторські інноваційні пошуки в практику сучасного мистецтва.

СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі

СК 8. Здатність проводити аналіз та систематизацію зібраної інформації, діагностику стану збереженості матеріально-предметної структури твору мистецтва, формулювати кінцеву мету реставраційного втручання.

СК 11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

СК 12. Здатність презентувати художні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

ПРН 1. Застосовувати комплексний художній підхід для створення цілісного образу.

ПРН 2. Виявляти сучасні знання і розуміння предметної галузі та сфери професійної діяльності, застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.

ПРН 5. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН 6. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках та матеріалах.

ПРН 7. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого, декоративного мистецтва, реставрації та використовувати існуючі методики реставрації творів мистецтва в практичній діяльності за фахом.

ПРН 8. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН 9. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід.

ПРН 11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН 14. Трактувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі.

ПРН 15. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН 16. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва.

ПРН 17. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

№№ теми	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин денна та вечірня форми			
		у тому числі			
		Усього	Лекцій	Практик	Самост. робота
1	2	3	4	5	6
	Модуль 1				

1	1.1. Мистецтво за межами традиційної художньої форми: історико-культурні ремінісценції.		2	2	7
2	1.2. Мистецтво за межами простору твору: художні виклики в мистецькій еволюції ХХ ст.		2	2	7
3	1.3. Вихід мистецького «жесту» за межі автора: постмодернізм як художнє явище.		2	2	7
4	1.4. Мистецтво у прикордонні «табу». Contemporary-art як «тестування» еластичності художньої реальності. Мега-модернізм і пост-права художнього твору.		2	2	6
	<i>Модуль 2</i>				
1	2.1. Виклик художньої мови. Як і чим «розмовляє» мистецький твір?		1	2	6
2	2.2. Виклик медіації та посередництва. Мистецтво як відповідь соціальним феноменам		1	1	7
3	2.3. Виклик тілесності: повернення до «капсули» тіла в еволюції мистецької форми.		2	1	7
4	2.4. Конфлікт художніх ієрархій: аксіологія художнього твору.		2	1	7
5	2.5. Мистецтво і «нова типологія». Що робити із новими мистецькими формами, типами та явищами?		2	1	6
	УСЬОГО	90	16	14	60

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Таблиця 2

Теми практичних занять	Кількість годин
<i>Модуль 1.</i>	
1.1. Мистецтво за межами традиційної художньої форми: історико-культурні ремінісценції.	2
1.2. Мистецтво за межами простору твору: художні виклики в мистецькій еволюції ХХ ст.	2
1.3. Вихід мистецького «жесту» за межі автора: постмодернізм як художнє явище.	2
1.4. Мистецтво у прикордонні «табу». Contemporary-art як «тестування» еластичності художньої реальності.	2
<i>Модуль 2.</i>	
2.1. Виклик художньої мови. Як і чим «розмовляє» мистецький твір?	2
2.2. Виклик медіації та посередництва. Мистецтво у лабетах	1

соціального виклику.	
2.3. Виклик тілесності: повернення до «капсули» тіла в еволюції мистецької форми.	1
2.4. Конфлікт художніх ієрархій: аксіологія художнього твору.	1
2.5. Мистецтво і «нова типологія». Що робити із новими мистецькими формами, типами та явищами?	1
УСЬОГО:	14

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Програмою не передбачається проведення лабораторних занять.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Завданнями самостійної роботи є опрацювання лекційного матеріалу, виконання практичних завдань і підготовка відповідей на питання для самоконтролю з використанням базових термінів.

Метою самостійної роботи є опанування студентами знань із навчальних модулів та використання їх у практичній діяльності. Самостійна робота виконується з використанням додаткових матеріалів із відповідних літературних джерел.

Таблиця 3

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
<i>Модуль 1.</i>	
1.1. Розвиток європейського мистецтва у ХІХ ст.: стильові явища, особливості художньої мови.	7
1.2. Розвиток європейського мистецтва у першій половині ХХ ст.: модернізм як феноменологія	7
1.3. Розвиток європейського мистецтва у другій половині ХХ ст.: «постмодерністський поворот»	7
1.4. Contemporary-art як феномен сучасної культури.	6
<i>Модуль 2.</i>	
2.1. Історичні та стильові художні мови: загальна періодизація та компаративний аналіз	6
2.2. Історик мистецтва – арт-критик – куратор: основні соціальні ролі медіаторів мистецтва	7
2.3. Антропогенність сучасного мистецтва як культурний код	7
2.4. Цінності та художні змісти твору мистецтва: історична панорама розвитку.	7
2.5. Цінності та художні змісти твору мистецтва: концепції та точки зору	6
УСЬОГО:	60

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Програма передбачає виконання індивідуальної контрольної роботи.

Індивідуальна контрольна робота є самостійною (підсумковою для кожного модуля) і практичною роботою студента.

Мета контрольної роботи — виявлення знань студента з певної теми, його вміння аналізувати, узагальнювати підібраний науковий, художній і методичний матеріал, правильно конспектувати його та робити висновки.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Основна форма вивчення курсу — засвоєння лекційного матеріалу, самостійне повторення та поглиблення теоретичних знань, вивчення візуального матеріалу.

Метод повідомлення нових знань — викладення теоретичного курсу у вигляді лекцій та перевірка засвоєння знань, написання доповідей.

Мета запропонованих завдань — формування у студентів вмінь та навичок аналізу творів сучасного мистецтва.

На час ведення дистанційного (змішаного) навчання академічні форми роботи проводяться в форматі онлайн.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Програмою передбачено рубіжні етапи контролю у формі поточних перевірок процесу самостійної роботи.

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі іспиту.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Таблиця 4

Змістовий модуль	№ теми, завдання	Форма звітності	Максимальна кількість рейтингових балів
1	2	3	4
1 семестр			
1	заняття 1	Поточний контроль	0–5
	заняття 2	Поточний контроль	0–5
	заняття 3	Поточний контроль	0–5
	заняття 4	Поточний контроль	0–5
	заняття 5	Поточний контроль	0–5
	заняття 6	Поточний контроль	0–5
	заняття 7	Поточний контроль	0–5
	заняття 8	Поточний контроль	0–5
	заняття 9	Поточний контроль	0–5
	заняття 10	Поточний контроль	0–5
	заняття 11	Поточний контроль	0–5
	заняття 12	Поточний контроль	0–5
	заняття 13	Поточний контроль	0–5
	заняття 14	Поточний контроль	0–5
	заняття 15	Поточний контроль	0–5
		Підсумковий контроль	

	Контрольна робота 1, 2	2,5+2,5
Загальна кількість балів за семестр	Залік	0–100

Таблиця 5

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності за шкалою ХДАДМ	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
75–81	C	
64–74	D	Задовільно
60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ, УМІВЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, A — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал теоретичного курсу. Студент повинен вільно володіти термінологією. Логічно й грамотно виконувати теоретичні завдання, вміти знаходити головне в навчальному матеріалі, швидко орієнтуватися в аудиторному оточенні. Практичні завдання та модульна контрольна робота повинні бути охайними, без грубих помилок (можливе допущення однієї неточності в кожному завданні).

82–89 балів («добре» за національною шкалою, B — за шкалою ECTS) отримує студент, який вільно володіти термінологією, технічно грамотно виконувати практичні завдання. Робота повинна бути виконана охайно, проте можлива наявність 1–2 помилок, які суттєво не впливають на виконання завдання загалом.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, C — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, D — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань

або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (недостатньо розкрита обрана тема, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, E — за шкалою ECTS) отримує здобувач, який в недостатньому обсязі опанував матеріал теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (недостатньо розкрита обрана тема, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, FX — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, F — за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з усіх модулів дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевітками та не склав залік. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамович, І. (2018). Contemporary Ukrainian Art and Collecting: 1991–2018. Мистецтвознавство України, (18), 198-203.
2. Аккаш, О. (2018). Сучасне візуальне українське мистецтво у категоріях теоретичної естетики (феноменологічний аспект). Сучасне мистецтво, (14), 45-52.
3. Афтаназів, В. В. (2017). Візуальні образи творів сучасного образотворчого мистецтва як зв'язок між концепцією і сприйняттям глядача (на прикладі проекту Love contemporary). Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури, (39), 196-205.
4. Афтаназів, В. В. (2017). Проект Килим. Сучасні українські митці як складова вітчизняного контемпорального культурного поля. Сучасне мистецтво, (13), 46-50.
5. Безугла, Р. (2018). Візуальні образи в сучасному науковому дискурсі. Гламур як візуально-образна репрезентація. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку (напрям: мистецтвознавство), (26).
6. Безугла, Р. І. (2019). Гламур і тілесність: до проблеми естетичного ідеалу в сучасному візуальному мистецтві.
7. Булавина, Н. (2019). Досвід візуального мистецтва в ритмі глобальних трансформацій. Нові моделі художньої дії. Сучасне мистецтво, (15), 57-69.
8. Булавина, Н. М. (2018). Вітчизняна модель актуального мистецтва. Шлях до зрілості. Сучасне мистецтво, (14), 83-90.
9. Гаврилюк, Б. (2018). Український мурал-арт у контексті світового мистецтва. Вісник Львівської національної академії мистецтв, (37), 241-254.

10. Гарнага, І. В. (2017). Українське «contemporary»: від давніх традицій до сучасних новацій, 86.
11. Гончаренко, А. (2019). Розробка та організація групових арт-проектів як один із засобів дослідження розвитку сучасного українського мистецтва. Сучасне мистецтво, (15), 103-112.
12. Зіненко, А. (2017). О, tempora! Або знову до проблеми термінології сучасних мистецьких процесів. Художня культура. Актуальні проблеми, (13), 37-47.
13. Існюк, І. В. (2018). Тенденції розвитку естетосфери й художнього простору сучасного соціуму: формотворчі новації та їх концептуальне підґрунтя. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки, (1), 32-36.
14. Кириченко, О. І. (2017). Актуальні проблеми вивчення сучасного мистецтва. Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки, (157), 70-76.
15. Краснянська, Н. Д. (2018). Українська сучасна культура як цілісна система. «Актуальні проблеми гуманітарно-правових наук». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції 22 березня 2018 р., 1, 21-23.
16. Крушенко, В. О. (2018). Сучасний український арт-ринок живопису: специфіка, структура тематичного наповнення. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури, (40), 319-326.
17. Ландяк, О. (2017). «Аудіовізуальне мистецтво» як концепт у сучасному мистецтвознавчому дискурсі. Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство, 36(1), 213-223.
18. Ліщинська, О. І., & Лищинская, О. И. (2017). Образ сучасного героя: репрезентації в царині українського актуального мистецтва. Актуальні проблеми філософії та соціології (20), 59-62
19. Ложкіна А. Перманентна революція. Мистецтво України ХХ–початку ХХІ століття. Київ: ArtHuss, 2019. 542 с.
20. Матоліч, І. (2017). Проблематика сучасного мистецтвознавства України. Вісник Львівської Національної академії Мистецтв.–Виц, 34, 41-50.
21. Меленкова, Р. (2018). Особливості адаптації об'єктів сучасного мистецтва у галерейному просторі. Worldview–Philosophy–Religion, 13, 161-167.
22. Мельник, Т. (2019). Постать жінки в сучасному візуальному мистецтві України. Сучасне мистецтво, (15), 145-148.
23. Мерфі, М., & Петрашук, В. (2018). Ерос і українське мистецтво доби незалежності: самоствердження у живописі та дизайні. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну, (2), 30-50.
24. Міронова, Т. (2018). Художні засоби та образотворчість сучасного українського мистецтва (досвід діяльності міжнародної мистецької резиденції «FACE of ART»). Сучасне мистецтво, (14), 237-244.
25. Міронова, Т. В. (2019). Сакральне, етнофольклорне, нефігуративне: звернення до заборонених тем в українському мистецтві 1990-х–2000-х років. Молодий вчений, (2 (1)), 34-40.

26. Сахарук, В. (2017). До питання періодизації сучасного українського мистецтва. Мистецтвознавство України, (17), 213-219.
27. Сидор, О. (2019). Нові технології на Венеційських Бієнале початку ХХІ століття. Сучасне мистецтво, (15), 165-170.
28. Скринник-Миська, Д. (2018). Модернізм, авангард і їх співвідношення в українських мистецтвознавчих дослідженнях. Вісник Львівської національної академії мистецтв, (37), 4-20.
29. Стоян, С. П. (2019). Медіа-теорія та медіа-технології у сучасних арт-проектах. Художня культура. Актуальні проблеми, (15 (1)), 90-94.
30. Тормахова, А. М. (2019). Візуальні практики та мистецтво в інтернет-просторі. Художня культура. Актуальні проблеми, (15 (1)), 95-98.
31. Чепелик, О. (2018). Український мистецький слід на Сході та Схід в українському сучасному мистецтві. Сучасне мистецтво, (14), 345-368.
32. Чикарькова, М. Ю. (2019). Термін сучасна культура: семантичне наповнення та проблема хронологізації. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія, (17), 67-73.
33. Щокіна, О. (2020). Мистецтво і дизайн в сучасному українському арт-просторі. In Актуальні проблеми сучасного дизайну. Київський національний університет технологій та дизайну.
34. Юр, М. В. (2017). Glitch art: новий візуальний код художнього простору у сучасному творі мистецтва. Сучасне мистецтво, (13), 235-246.
35. Яковець, І. О. (2018). Сучасний художній музей як мистецький патерн: сутність, функціонування, розвиток. Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. URL: <https://www.nakkkim.edu.ua/images/Special-Science-Council/Materialy-Dysertaciy/2018-Yakovets/DISS-YAKOVETS.pdf> (дата звернення: 30.09.18).

В.В. Тарасов